

Hoofdstuk 1

De natuur, het begin en de voortgang van het geloof

Leeswijzer voor deze preek

Deze preek van Petrus Immens is niet gebaseerd op één bepaalde Bijbeltekst. Het is een preek waarbij het thema 'geloof' grondig wordt uitgewerkt. Preken over een bepaald thema deed Immens vaker, met name rond het Avondmaal. Juist dan is het nuttig om onderwijs te krijgen over het ware geloof. In het eerste gedeelte van de preek (1.1) legt Immens uit wat het geloof precies is en hoe het in de Bijbel omschreven wordt. In 1.2 maakt hij duidelijk hoe je deel kunt krijgen aan het ware geloof, waarna hij in 1.3 de gelovigen onderwijs geeft over hoe zij dat geloof moeten bewaren en (1.4) hoe zij in dat geloof kunnen groeien of opwassen. Immens sluit af met een toepassing (1.5) waarin hij duidelijk maakt wat het jou precies te zeggen heeft.

Inleiding

Om het Heilig Avondmaal des Heeren gepast en nuttig te kunnen gebruiken en u tot dit gebruik op te wekken, was ik van plan om nu en in de toekomst, als de Heere ons die gelegenheid geeft, met u te spreken over het zaligmakend geloof. Zowel de aard ervan als de gezegende vruchten die eruit voortkomen, zullen aan bod komen. Veel waarheden hierover veronderstel ik als bekend. Daarom zal

ik mij vooral richten op het wakker schudden van ongelovigen en het wijzen van de weg naar hun eeuwig heil. Daarnaast wil ik Gods volk bemoedigen te midden van hun moeilijkheden, hen adviseren en hen leiden in de manier waarop ze zich kunnen gedragen om overvloediger te zijn in het geloof. Dit geldt met name bij de viering van het Avondmaal, zodat het tot troost en nut van hun ziel kan dienen.

Leesvraag

Waar wil Immens zich vooral op richten?

Opzet

In afwachting van Gods zegen, zal ik daar een begin mee maken en onze bespreking als volgt opzetten:

1. Ik zal kort iets zeggen over de aard en natuur van het geloof en waarin de wezenlijke daden van het geloof bestaan.
2. Omdat geloof een noodzakelijke voorwaarde is om deel te nemen aan het Avondmaal, zal ik onbekeerde mensen opwekken om alle middelen te gebruiken die hen, onder Gods zegen, kunnen helpen om het geloof te verkrijgen.
3. Ik zal Gods volk de fundamenteën aanwijzen om te komen tot de zekerheid van het geloof en, als zij dat eenmaal deelachtig zijn, hoe zij verplicht zijn zich bij dat geloof te bewaren.

Hoofdstuk 1.1 – Wat is geloof?

Over de natuur van het geloof, met een aanwijzing van de middelen die onbekeerden hebben te gebruiken om aan het geloof deel te krijgen. Gelovigen wordt aangewezen hoe zij zich bij het geloof kunnen bewaren en daarin verder kunnen toenemen.

1. Over de aard en natuur van het geloof en waarin de wezenlijke daden van het geloof bestaan.

Om eerst iets te zeggen over de natuur van het geloof, wil ik vooraf opmerken dat geloven niet hetzelfde is als iets menen, of twijfelen aan de waarheid van een zaak, zoals dat vaak gebeurt in alledaagse zaken. Men zegt bijvoorbeeld: *Ik geloof dit of dat*, wanneer er redenen zijn om aan de ene kant voor een zaak te zijn, maar ook enkele redenen om er aan de andere kant aan te twijfelen. Maar dat is geen geloof. Integendeel, het is eerder twijfelen aan een zaak, wat volledig in strijd is met het onderwerp waarover we nu spreken.

Leesvraag

Geloven is niet hetzelfde als

Met instemming

Geloven is ook niet het uiterlijk weten van een zaak, het zich volledig bewust zijn ervan, hetzij door onze eigen overtuiging of door de mededeling van anderen. Ik kan bijvoorbeeld op de hoogte zijn van iets, maar er niet mee instemmen en het juist eerder afkeuren. Hoewel dit in natuurlijke zaken kan voorkomen, geldt dit niet voor geestelijke zaken. In het geestelijke is het geloof een weten dat gepaard gaat met

volledige instemming van het verstand en omhelzing door de wil. Dit is wat de Schrift bedoelt wanneer ze spreekt over geloof. Net zoals het woord *horen*, dat vaak voorkomt en niet alleen betekent luisteren met het lichamelijke oor, maar een luisteren dat samengaat met aandacht, eerbied en opmerkzaamheid.

Het geloof

Dus, het zaligmakend geloof betekent: het getuigenis van God van harte aanvaarden, met een volledige overgave van de gehele ziel en alle genegenheden aan God en Christus. Het is een begrip dat alleen krachtig begrepen wordt door degene die het ontvangt en zó werkzaam is.

Leesvraag

Hoe omschrijft Immens het zaligmakend geloof?

In Gods Woord komen twee woorden voor die deze daad uitdrukken:

1. Het eerste woord is *toevlucht nemen*, zoals in Psalm 2:12: *Welgelukzalig zijn allen die op Hem betrouwen* (eigenlijk: *die de toevlucht nemen*). Dit drukt de wezenlijke, maar zwakke daad van het geloof uit waaraan de zaligheid wordt verbonden. Dit komt ook naar voren in Psalm 36:8¹ en andere plaatsen.
2. Het tweede woord is *leunen, steunen, zich ergens veilig op verlaten* of *laten dragen door een ander*, zoals een kind zich veilig voelt in de armen van zijn moeder of voedster. Zo staat in

1. Immens verwijst hier zonder te citeren. In het vervolg zullen deze teksten uitgeschreven worden in een voetnoot. De tekst luidt: *Hoe dierbaar is Uw goedertierenheid, o God! Dies de mensenkinderen onder de schaduw Uwer vleugelen toevlucht nemen.*

Hooglied 8:5: *Wie is zij die daar (...) lieflijk leunt op haar Liefste?* Ook in Psalm 84:13 staat dit beschreven.² Dit drukt de verdere fase van het geloof uit, die bestaat in vertrouwen.

De betekenissen

In het Nieuwe Testament wordt het woord *geloven* soms gebruikt voor het voorwerp dat men moet geloven, zoals ze van Paulus getuigden: *Die ons eertijds vervolgde, verkondigt nu het geloof*.³ Onder 'het geloof' wordt hier verstaan: het Evangelie dat men moet geloven.

Maar soms verwijst het geloof naar de daden van het hart met betrekking tot een voorwerp, zoals in Johannes 3:36: *Die in de Zoon gelooft, die heeft het eeuwige leven*. Dit betekent dat degene die op deze manier werkzaam is met betrekking tot de Zoon, zoals God dat eist, zalig is.

We spreken nu over het geloof dat de ziel werkelijk met Christus verenigt. En om met een enkel woord daar iets van te zeggen, moeten we zien:

1. Wat er voorafgaat.
2. Waarin het wezen van het geloof bestaat.
3. De vruchten daarvan.

Leesvraag

Welke twee woorden gebruikt Gods Woord om het geloof te beschrijven?

2. De tekst luidt: *HEERE der heirscharen, welgelukzalig is de mens die op U vertrouwt*.

3. Gal. 1:23.

Kennis

Zal een ziel tot zaligheid geloven, dan gaat daar *kennis* aan vooraf. Deze kennis is zo noodzakelijk dat het geloven zelf vaak als kennen wordt omschreven. Zoals in Jesaja 53:11 staat: *Door Zijn kennis zal Mijn Knecht, de Rechtvaardige, velen rechtvaardig maken*. Dat wil zeggen: door het geloof. Want je kunt geen waarheid toestemmen of omarmen en er op een gepaste manier naar handelen zonder deze eerst goed te kennen. Er worden daarom bepaalde waarheden verondersteld die je moet kennen. Deze waarheden omvatten in het algemeen de hele getuigenis van God. Maar in het bijzonder moet je die waarheden kennen, die betrekking hebben op ons eeuwig heil. Zo moet je zaken over jezelf kennen, over de Middelaar van behoud, over het middel waardoor je deel krijgt aan die Middelaar, en over de verplichtingen die op je ziel rusten tot heiligheid. In deze waarheden ligt de kennis van ellende, verlossing en dankbaarheid opgesloten.

Ervaringskennis

Als iemand gelooft, dan moet hij deze waarheden kennen, in meer of mindere mate. Maar niet alle kennis is genoeg; een puur verstandelijke beschouwing maakt niemand zalig. Er zijn twee soorten kennis: de kennis van een onbekeerd mens die de waarheden bevat en de kennis van een ziel die door het ontdekkende licht van de Geest de zaken beschouwt. De eerste kent alleen de woorden en de uiterlijke vorm van de waarheden omdat hij deze geleerd heeft, maar hij dringt nooit door tot de pit en het merg ervan. De tweede kent niet alleen de woorden, maar ook de zaken zelf en dringt door tot in het diepste omdat hij deze daadwerkelijk ervaart.

De eerste kent deze waarheden zonder enige aandoening; hij ziet zijn ellende zonder verlegenheid, schaamte of droefheid. Hij beschouwt Christus, maar zonder de minste begeerte, althans niet met zo'n begeerte die hem tot Christus drijft, omdat hij niet voelt dat hij Hem no-

dig heeft. Maar degene die waarlijk gelooft, kent de waarheden met aandoening en indruk; hij ziet zijn ellende met gevoel en verlegenheid. Hij beschouwt Christus als de enige Weg tot zaligheid, met een uitgaand verlangen om deel te hebben aan Hem.

Leesvraag

Welk verschil is er tussen de twee soorten kennis die genoemd worden?

Toestemmen

Hier moet een *toestemming van de waarheden* die men kent bij komen. Maar een verstandelijke toestemming is ook niet voldoende, want men kan de letterlijke inhoud van de waarheden beamen omdat ze redelijk, God waardig en heilzaam zijn, zonder dat er iets tegen in te brengen is. Zo stemmen allen die tot de gereformeerde kerk behoren in met de waarheden. Echter, degene die gelooft omdat hij de waarheden in zijn hart zo gevoelt, geeft een dubbele toestemming aan. Hij zegt: *Ik geloof het niet alleen omdat God het getuigt in Zijn Woord, maar ook omdat ik het in mijn hart ondervind*. Op deze manier getuigt de Geest in het hart dat de Geest Die in het Woord spreekt, de waarheid is.

Wanneer er een dergelijke kennis aan voorafgaat, is het noodzakelijk dat de wezenlijke daad van het geloof volgt. Die bestaat *in een hartelijk weglopen en vluchten van zichzelf en een toevlucht nemen tot Christus en Zijn algenoegzame verdiensten*.

Leesvraag

Wat bedoelt Immens met 'een dubbele toestemming'?